

צילום: Shutterstock/Avi Rozen

לא מאמינים ברפורמה

במסגרת מדד זכויות האדם של **זולת והמכון לחירות ואחריות באוניברסיטת רייכמן**, גילינו שרוב הציבור בישראל – מלבד הדתיים והחרדים – סבור ש"הרפורמה" במערכת המשפט תוביל לפגיעה בזכויות האדם

מהתשובות עולה כי ביחס לכל הזכויות, ובאופן עקבי, רק מיעוט מהציבור סבור שהתוכנית להחלשת מערכת המשפט תשפר את השמירה עליהן. שיעור של כ-20% בלבד מהמשיבים סבור כך ביחס לכל הזכויות, ולגבי הזכות לחופש הביטוי וההפגנה רק 14% מהציבור סבורים שהשמירה עליה תשתפר.

לעומת זאת, ביחס למרבית הזכויות, רוב הציבור סבור שהשמירה עליהן תיפגע. כך, 53% מהציבור סבורים שהזכות לחופש הביטוי וההפגנה תיפגע, ואותו שיעור משיבים סבור כך ביחס לזכות לשוויון בפני החוק. 52% מהמשיבים סבורים שהזכות לשוויון בין אזרחים ללא אפליה תיפגע, ו-47% מהמשיבים סבורים שהזכות לדת ולחופש מדת תיפגע. גם הזכות לפרנסה בכבוד צפויה להיפגע על פי 40% מהציבור. הזכות לבריאות היא היחידה שלגביה מרבית הציבור סבור שמידת ההגנה עליה לא תשתנה (49%), אם כי כשליש מהציבור סבור שתפגע.

בפילוח המשיבים לשאלה זו על פי עמדתם הפוליטית, ניתן לזהות, כצפוי, פערים בין מחזיקי עמדות שמאל, מרכז וימין. ביחס לכל הזכויות, רוב גורף של המזוהים עם השמאל והמרכז סבורים שייפגעו. כך למשל, 85% מנשאלי השמאל ו-73% מנשאלי המרכז סבורים שהזכות לשוויון בפני החוק תיפגע, 82% מהשמאל ו-76% מהמרכז סבורים שהזכות לחופש הביטוי וההפגנה תיפגע, ו-79% מהשמאל ו-70% מהמרכז סבורים שהזכות לשוויון ללא אפליה תיפגע. לעומת זאת, שיעור תומכי הימין הסבורים שהזכויות השונות צפויות להיפגע בעקבות התוכנית לשינוי מערכת המשפט הוא נמוך יותר ועומד במרבית הזכויות על שיעור של כ-30% מהמשיבים.

המשמעות של נתון זה היא שחרף הפערים הצפויים בין הימין לשמאל, חלק ניכר מהימין – מעל רבע – תמים דעים עם השמאל והמרכז בעניין הפגיעה הצפויה בזכויות בעקבות השינוי המשטרי

דתיים חוששים פחות

מאחר שנושא השינוי במערכת המשפט נתפס כנושא הנתון במחלוקת ציבורית-פוליטית, אפשר היה לצפות שהפערים הגדולים ביותר

סקר הרבעוני האחרון במסגרת פרויקט "מדד זכויות האדם" של מכון זולת לשוויון וזכויות אדם ושל המכון לחירות ואחריות באוניברסיטת רייכמן, בשיתוף מגזין "ליברלי", בדק את עמדות הציבור ביחס למהפכה המשטרית שמקדמת הממשלה בימים אלה. בסקר נשאלו המשיבים האם לדעתם התוכנית לשינוי פני מערכת המשפט והחלשתה צפויה להשפיע על שורה של זכויות אדם בסיסיות, וכן על מצבן של קבוצות שונות בחברה.

ממצאי הסקר מראים כי רוב המשיבים סבורים שההגנה על זכויות האדם שעליהן נשאלו תיפגע בעקבות השינוי המשטרי. מרבית הציבור גם חשב כי השינויים הצפויים במערכת המשפט ישפיעו לרעה על מצבן של קבוצות חברתיות שונות. לצד זאת, ניתוח הנתונים חשף ממצא מעניין נוסף, ולפיו רוב הציבור סבור כי מצבה של האוכלוסייה הדתית היהודית בישראל – דתיים-לאומיים וביניהם שאת החרדים – צפוי דווקא להשתפר. נוסף על כך, מפילוח משיבי הסקר על פי אמונתם הדתית עולה כי המשיבים החרדים והדתיים סבורים שתוכנית הממשלה צפויה לשפר את ההגנה על הזכויות השונות שעליהן נשאלו, בניגוד לקבוצות אחרות באוכלוסייה, שרובן לא חשבו כך.

ביקורת גם מימין

השאלה הראשונה בסקר עסקה כאמור בזכויות אדם שונות – הזכות לבריאות, הזכות לפרנסה בכבוד, הזכות לשוויון בפני החוק, הזכות לשוויון בין אזרחים ללא אפליה (על רקע גזע, צבע עור, מין, שפה, דת או עמדה פוליטית), הזכות לדת ולחופש מדת והזכות לחופש הביטוי וההפגנה. על כל אחת מהן השיבו הנשאלים אם לדעתם ההגנה על הזכות צפויה להשתפר, להיפגע או להישאר ללא שינוי בעקבות תוכניתו של שר המשפטים לשינוי מערכת המשפט (אפשרות תשובה רביעית הייתה "לא יודעת/ת" והנתונים המוצגים כאן הם של בעלי הדעה בלבד, לאחר קיזוז תשובה זו).

קהילת הלהטב"ק (58% השיבו כי מצבה ייפגע), הערבים (56% סבורים שמצבם ייפגע) והתושבים הזרים (לפי 57% מהמשיבים). ההבנה שמצבן של קבוצות מיעוט אלו צפוי להידרדר לא מאפיין רק משיבים מצד אחד של המפה הפוליטית: פילוח התשובות מראה כי אומנם רוב גורף בקרב מצביעי שמאל סבור שהתוכנית תפגע בערבים (89%) ובקהילת הלהטב"ק (81%) ובתושבים הזרים (74%), אבל גם בקרב מצביעי ימין חושבים כך בשיעור גבוה למדי: 33% מהימין סבורים שערבים ייפגעו, 38% מהימין סבורים שקהילת הלהטב"ק תיפגע ו-40% מהימין סבורים שתושבים זרים שאינם אזרחים בישראל ייפגעו.

ניתן לראות כי חלק ניכר מהציבור סבור שגם מצבן של נשים ומצבן של חילונים צפוי להיפגע (46% לגבי כל אחת מהקבוצות). לעוררות זאת, רק מיעוט מקרב הציבור הכללי סבור שחרדים ודתיים-לאומיים צפויים להיפגע מהתוכנית הממשלתית (10% מהציבור סבורים שחרדים צפויים להיפגע ו-13% סבורים כך ביחס לדתיים-לאומיים).

הממצא העולה מן הסקר בנוגע לקבוצות שמרבית הציבור מסכים שייפגעו משתלב עם התפיסה הציבורית שמשותפת מנתוני הסקר לגבי הקבוצות שמצבן ישתפר. כלומר משילוב הנתונים עולה כי הציבור הכללי תופס את התוכנית לשינוי מערכת המשפט כמיטיבה עם הציבור הדתי היהודי ופוגעת במיוחד בקבוצות שאינן מזוהות עם ציבור זה, כמו קהילה הלהטב"קית, הערבים והתושבים הזרים.

.....

הסקר נערך עבור המדד על ידי חברת iPanel, בתאריכים 9-14 בפברואר 2023. הנתונים נאספו באופן מקוון מ-1,512 משיבים בני 18 ומעלה, המהווים מדגם ארצי מייצג של האוכלוסייה במדינת ישראל. 1,204 מהמשיבים משתייכים לציבור היהודי ו-308 מהם לציבור הערבי. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם היא 2.5% ברמת ביטחון של 95%. המשיבים היהודים מהווים מדגם מייצג של האוכלוסייה היהודית הבוגרת בישראל, בפילוח לפי מגדר, קבוצות גיל, מחוז בארץ ורמת הדתיות. המשיבים הערבים מהווים מדגם קרוב לייצוג האוכלוסייה הערבית הבוגרת בישראל בפילוח לפי מגדר, קבוצות גיל, מחוז בארץ ורמת דתיות. אותרה דגימת חסר של משיבים גברים, משיבים מאזור הדרום, ומשיבים בני 40 ומעלה. ●

בנושא יהיו בין משיבים המזוהים עם עמדות פוליטיות מנוגדות. אלא שניתוח כלל הממצאים העלה כי הפער המשמעותי ביותר בין המשיבים היה דווקא על רקע אמונתם הדתית. משיבים שהזדהו כיהודים דתיים, ובייחוד אלו שהזדהו כחרדים, סבורים שאזכויות האדם צפויות להשתפר בעקבות החקיקה להחלשת מערכת המשפט, וזאת בשיעורים גבוהים בהרבה ביחס לכל קבוצת אוכלוסייה אחרת.

על פי ממצאי הסקר, שיעור החרדים שסבורים שההגנה על זכויות האדם תשתפר בעקבות שינוי מערכת המשפט עומד על יותר מ-60% באשר לשלוש המאזכויות שעליהן נשאלו ועל כ-50% באשר לשלוש הזכויות הנוספות. רק מיעוט, המורכב מאחוזים בודדים, סבור שהזכויות השונות צפויות להיפגע.

תשובותיהם של המשיבים החרדים נבדלות בפערים משמעותיים מאלו של המשיבים החילונים, שרובם המכריע (במרבית הזכויות יותר מ-70%) סבורים שהזכויות השונות ייפגעו בעקבות התוכנית לשינוי המשטרי. פער זה בעמדותיהם של דתיים וחילונים הוא צפוי במידת מה, אך העובדה שזהו הפער המשמעותי ביותר בהקשר של תוכנית זו לשינוי פני מערכת המשפט, מאירה היבט חשוב באשר לאופן שבו הציבור תופס אותה ואת השפעותיה על הקבוצות השונות בחברה בישראל.

נושא זה ברור עוד יותר בניתוח ממצאי שאלת הסקר השנייה, שביררה האם התוכנית לשינוי פניה של מערכת המשפט שמקדמת הממשלה תוביל לשינוי במצבן של קבוצות שונות - ערבים, נשים, חילונים, דתיים-לאומיים, חרדים, להטב"ק ותושבים זרים בישראל (חסרי אזרחות). המשיבים התבקשו להשיב לגבי כל קבוצה, האם מצבה צפוי להשתפר, להיפגע או להישאר ללא שינוי (גם במקרה זה אפשרות תשובה רביעית הייתה "לא יודע/ת" אך הנתונים המוצגים הם של בעלי הדעה בלבד).

באופן מעניין, קיים רוב גורף של 57% בציבור הכללי בשאלת שיפור מצבה של קבוצה אחת בלבד, והיא החרדים. גם ביחס לקבוצת הדתיים-לאומיים שיעור משמעותי של 43% מהציבור הכללי סבור שמצבן ישתפר. ביחס לכל יתר הקבוצות, שיעור המשיבים כי מצבן צפוי להשתפר נע בין 9% ל-16% בלבד.

הסקמה גורפת נוספת שקיימת בציבור הכללי היא שהקבוצות שעמדות להיפגע במיוחד מהתוכנית לשינוי מערכת המשפט הן